

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

КОШЕЛЬ ВІТАЛІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК: 378.016: [373.2-051:796.1].

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО НАВЧАННЯ РУХОВИХ ДІЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

ГЛУХІВ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т. Г. Шевченка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор історичних наук, професор
КУРОК Олександр Іванович,
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка, ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БАШАВЕЦЬ Наталія Андріївна,
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного
університету, професор кафедри соціально-
гуманітарних дисциплін;

кандидат педагогічних наук
ЩЕРБАК Ірина Миколаївна,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди, доцент кафедри здоров'я
людини і корекційної освіти.

Захист відбудеться «08» вересня 2016 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 56.146.01 у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка за адресою: вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка за адресою: вул. Києво-Московська, 24, м. Глухів, Сумська обл., 41400.

Автореферат розіслано «08» серпня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Ткаченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасні фундаментальні зміни в житті українського суспільства, загострені соціальні та екологічні проблеми країни зумовили появу тенденції до погіршення здоров'я громадян і фізичної підготовленості молодого покоління, зокрема дітей дошкільного віку. Оскільки у дошкільному віці закладаються основи здоров'я, довголіття та гармонійного фізичного розвитку, то ця проблема належить до першочергових у сучасній державній політиці.

Це задекларовано в Законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про фізичну культуру і спорт» (2009), а також у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Базовому компоненті дошкільної освіти (2012).

Реалізація цього важливого завдання в сучасних умовах актуалізує потребу оновлення системи професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ), готових забезпечити належний фізичний розвиток дітей, сприяти їхньому здоров'язбереженню.

З-поміж завдань вихователя ДНЗ виокремлюють навчання дітей дошкільного віку рухових дій як одного із показників їхнього фізичного розвитку. Аналіз практики роботи ДНЗ свідчить, що більшість вихователів усвідомлює важливість набуття досвіду організації навчання дітей дошкільного віку рухових дій як умови успішної професійної діяльності, водночас значна кількість фахівців визнає недостатню готовність до зазначеної діяльності. Тож перед системою вищої освіти України постає завдання модернізації підготовки майбутніх вихователів: оновлення цілей, змісту, технологій навчання, вдосконалення організації навчальної діяльності тощо.

Отже, вдосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ у напрямі формування їхньої готовності до навчання рухових дій дітей дошкільного віку є актуальною педагогічною проблемою, вирішення якої має важливе значення як для майбутнього фахівця, так і суспільства в цілому.

Здійснений науковий пошук засвідчує, що в цьому аспекті чимало зроблено вітчизняними реформаторами вищої школи, зокрема з питань визначення її філософських і світоглядних засад (В. Андрущенко, Г. Васянович, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремень, Б. Коротяєв та ін.); методології професійної освіти фахівців різних галузей (С. Гончаренко, О. Дубасенюк, Н. Ничкало та ін.); загальних дидактичних і технологічних параметрів (А. Алексюк, В. Бондар, М. Євтух та ін.); педагогічних технологій (О. Дубасенюк, М. Кларін, О. Пехота, С. Сисоєва та ін.); концептуальних засад професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, Н. Гавриш, К. Крутій, М. Машовець, Т. Поніманська, І. Щербак); вдосконалення змісту системи підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богуш, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Н. Денисенко, Л. Загородня, Н. Лисенко, М. Машовець, Т. Поніманська, Т. Пономаренко та ін.); визначення пріоритетних завдань вищої освіти (Н. Башавець, В. Бондар, І. Зязюн, М. Прохорова, Л. Сущенко та ін.); фізичної підготовки дошкільників (Є. Вільчковський,

Н. Денисенко, Т. Дмитренко, О. Запорожець, Ю. Коваленко, О. Курок, І. Полякова, Т. Осокіна, С. Петренко, Д. Хухлаєва). Дослідження процесу навчання основних рухів як одного з важливих засобів фізичного виховання висвітлено у працях Е. Адашкявічене, А. Бикової, Т. Дмитренко, Е. Вільчковського, Є. Вавилової, С. Леві-Гориневської, Т. Осокіної, Д. Хухлаєвої та ін. Методикам навчання рухових дій приділено увагу в розвідках М. Боген, О. Курка, О. Крестовнікова, І. Туревського та ін.

Незважаючи на досить вагомні результати наукових пошуків у галузі дошкільної освіти, проблема підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку не отримала належного висвітлення в педагогічній науці. Наявні дослідження з проблем підготовки фахівців з фізичного виховання (М. Данилко, Н. Мацкевич, О. Петунін, М. Прохорова, А. Цьось та ін.) зорієнтовані переважно на підготовку спортсменів і вчителів. Аспект підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку розроблений недостатньо і потребує більш глибокого, системного вивчення з позицій сучасних змін, що відбуваються в освіті, а також з урахуванням сучасних вимог до вихователя ДНЗ.

Актуальність дослідження підтверджено наявністю низки *суперечностей* між:

- потребою суспільства у вихователях, здатних забезпечити високу ефективність освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах, та недостатньою підготовленістю випускників вищих навчальних закладів до практичної діяльності;

- необхідністю запровадження сучасних інноваційних форм, методів і технологій навчання студентів з метою формування їхньої готовності до навчання рухових дій дошкільників та недостатньою розробленістю науково-методичних засад їх використання;

- потребою майбутніх вихователів у якісній підготовці до навчання рухових дій дошкільників і недостатньою зорієнтованістю сучасного освітнього процесу вищого навчального закладу на зазначену проблему.

Усунення цих суперечностей потребує переосмислення теоретико-методологічних засад та концептуально-методичних підходів до підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, формування їхньої професійної компетентності відповідно до сучасних вимог вищої професійної освіти.

Отже, соціальна значущість проблеми, недостатня розробленість її теоретичних і практичних аспектів, а також необхідність розв'язання зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження: **«Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації є складовою комплексної науково-дослідної теми кафедри дошкільної та початкової освіти Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка з наукового напрямку «Теорія і практика дошкільної освіти в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХІ ст.» (номер державної реєстрації 0108U000854).

Тему дисертації затверджено вченою радою ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка (протокол № 9 від 03.04.2013 р.) та погоджено у бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 18.06.2013 р.).

Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку в освітньому процесі вищих педагогічних навчальних закладів.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці, визначити структуру готовності майбутнього вихователя до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

3. Виявити і теоретично обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

4. Змоделювати процес підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх вихователів у вищому педагогічному навчальному закладі.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

З метою реалізації основних завдань дослідження на різних його етапах використано такі **методи**:

– *теоретичні*: аналіз і синтез для вивчення філософської, психолого-педагогічної літератури і навчально-нормативної документації з проблеми дослідження; порівняння, зіставлення з метою порівняння підходів до розв'язання проблеми, з'ясування напрямів наукових розвідок та обґрунтування поняттєво-категоріального апарату;

– *емпіричні*: моделювання для розроблення моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку; тестування, анкетування, спостереження, бесіди з метою визначення рівня готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку; педагогічний експеримент для експериментальної перевірки ефективності розробленої моделі та окреслених педагогічних умов; *математико-статистичні* методи для обробки експериментальних даних і забезпечення вірогідності та об'єктивності отриманих результатів дослідження; *графічні* для ілюстрації та порівняння результатів експерименту в графічних формах та таблицях.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

– виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій

дітей дошкільного віку, а саме: підвищення мотивації до навчальної діяльності студентів (зацікавленість змістом навчання – інформаційним та діяльнісним; позиціонування студента як активного партнера навчальної взаємодії; професійно-практичне спрямування фахової підготовки); забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання; систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для навчання рухових дій дітей дошкільного віку, шляхом упровадження спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»;

– розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку;

уточнено:

– сутність поняття «готовність майбутнього вихователя до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»;

– критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників;

удосконалено:

– зміст та навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку;

подальшого розвитку набули:

– теоретичні та методичні засади підготовки студентів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес вищого навчального закладу спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку» та навчально-методичного забезпечення до нього, а саме: навчальної програми, робочої програми, лекційних матеріалів, планів практичних занять, критеріїв оцінювання навчальних досягнень студентів, тестових завдань, тематики рефератів, завдань для самостійної роботи, питань до заліку; методичних рекомендацій стосовно ефективної організації процесу підготовки студентів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, що ввійшли до навчально-методичного посібника автора «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»; навчально-методичного забезпечення педагогічної практики студентів ОКР «бакалавр» на пряму підготовки «Дошкільна освіта».

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (довідка № 39 від 20.10.2015 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 985 від 28.03.2016 р.), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка № 2084 від 24.03.2016 р.), Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського (довідка № 01-12/830 від 17.10.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, представлені в дисертації, отримано автором самостійно й одноосібно. У працях, опублікованих у

співавторстві, дисертантові належить: висвітлення актуальних аспектів професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів [13]; розкриття значення творчого розвитку особистості [14]; питання практичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» [12; 16].

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня:

– *міжнародних* – «Педагогічна спадщина К. Д. Ушинського у контексті сучасних проблем початкової освіти» (Чернігів, 2010 р.); «Природне середовище і здоров'я людини. Фізкультурно-оздоровчі технології формування особистості фахівця» (Чернігів, 2013 р.); «Актуальные проблемы психологии и педагогики» (Уфа, 2014 р.); «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку» (Ніжин, 2015 р.); «Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти» (Чернігів, 2016 р.);

– *всеукраїнських із міжнародною участю* – «Теорія і практика природничого навчання школярів» (Чернігів, 2014 р.); «Розвиток обдарованості молодшого школяра: діагностика, проектування, психолого-педагогічний супровід» (Чернігів, 2015 р.);

– *всеукраїнських* – «Ціннісні парадигми освіти й виховання у педагогічній спадщині Софії Русової в контексті розбудови сучасної національної освіти в Україні» (Чернігів, 2011 р.); «Проблеми технологічної освіти в сучасних умовах» (Чернігів, 2012 р.); «Ідеї К. Д. Ушинського в розвитку вітчизняної освіти» (Чернігів, 2013 р.);

– *семінарах* – «Особливості модернізації дошкільної та початкової освіти Чернігівщини» (Чернігів, 2013 р.); «Формування навичок та вмій з безпеки життєдіяльності дитини за Базовим компонентом дошкільної освіти» (Чернігів, 2013 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено в 20 публікаціях автора (з них 16 одноосібні), у т. ч. 9 статей у наукових фахових виданнях України з педагогічних наук, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, 3 – в інших наукових виданнях; 3 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і семінарів; 4 навчально-методичні посібники.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (252 найменування, з них 19 іноземними мовами), додатків на 60 сторінках. Загальний обсяг роботи становить 246 сторінок, з них основного тексту – 186 сторінки. Робота містить 9 таблиць, 4 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, з'ясовано методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, представлено відомості

про впровадження й апробацію результатів, публікації та структуру дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»** – з’ясовано стан вивчення проблеми навчання рухових дій у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених; проаналізовано особливості навчання рухових дій дітей як складову професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу в контексті сучасних вимог; подано структурно-змістову характеристику готовності майбутнього вихователя до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Аналіз Базового компонента дошкільної освіти дозволив з’ясувати, що важливе значення в системі фізичного виховання дошкільного періоду відведено формуванню рухових умінь і навичок дітей, пов’язаних із ходьбою, бігом, відштовхуванням та приземленням, стрибками у висоту та довжину, метанням предметів у ціль, лазінням. Вони є основою повсякденної рухової активності дошкільників, органічною складовою дитячих ігор та важливим засобом фізичного розвитку.

Практика роботи з дошкільниками дає підстави говорити про те, що діти до 5–7 років за умови цілеспрямованої педагогічної діяльності опановують не тільки прості рухи, але й складнокоординовані рухові дії: плавання, катання на ковзанах, ходьбу на лижах, їзду на велосипеді, елементи спортивних ігор – і здатні виконувати їх на високому технічному рівні.

Аналіз педагогічних, психологічних, методичних праць, дисертацій з означеної проблеми дав змогу узагальнити різноманітні погляди на навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

З’ясовано, що навчання дошкільників рухових дій є складним педагогічним процесом, під час якого діти набувають рухового досвіду. У дошкільному навчальному закладі цей процес здійснюється вихователем і передбачає забезпечення рухового режиму, надання йому оздоровчого спрямування, а також здійснення медико-педагогічного контролю і своєчасної лікувально-профілактичної роботи.

Встановлено, що готовність майбутнього вихователя до навчання рухових дій є необхідною передумовою успішного виконання цієї діяльності, адже сприяє швидкій адаптації випускників ВНЗ до умов праці, реалізації власних знань, умінь і здібностей з метою формування рухового досвіду дошкільників і їхнього подальшого фізичного розвитку.

У рамках нашого дослідження розглянуто *готовність майбутніх вихователів до навчання рухових дій* дітей дошкільного віку як складне інтегроване утворення, що передбачає єдність змістової (знання психолого-педагогічних, анатоμο-фізіологічних та методичних основ навчання рухових дій дошкільників), операційно-технологічної (сформованість умінь та навичок виконання основних рухів, умінь чітко й правильно пояснювати їх; умінь забезпечувати руховий режим, умінь здійснювати медико-педагогічний контроль і лікувально-профілактичну роботу з дітьми дошкільного віку) та особистісно-рефлексивної (творчий підхід до вирішення різноманітних педагогічних ситуацій

під час навчання рухових дій дітей дошкільного віку, професійно важливі якості особистості) підготовки.

Зроблено висновок про те, що структуру готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників становлять такі компоненти: когнітивний, діяльнісний та особистісний. Когнітивний компонент пов'язаний з наявністю динамічної системи знань; діяльнісний – передбачає сформованість умінь та навичок, а також їх реалізацію в ситуаціях професійного спрямування; особистісний компонент охоплює професійно важливі якості особистості та творчий підхід до вирішення різноманітних педагогічних ситуацій.

Зазначено, що загальний рівень готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників залежить від ступеня сформованості кожного з її компонентів. Тому в освітньому процесі потрібно використовувати такі методи, засоби, форми навчання, створювати такі умови, що забезпечували б формування всіх компонентів, впливаючи на інтелектуальну, діяльну та особистісну сфери студентів.

У другому розділі – **«Технологія підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»** – уточнено критерії, показники, рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови та модель підготовки майбутніх вихователів до навчання дошкільників рухових дій.

У ході наукового пошуку визначено критерії (когнітивний, діяльнісний, особистісний) та показники сформованості готовності майбутніх вихователів до навчання дітей дошкільного віку рухових дій. Показниками когнітивного критерію є якість знань (повнота, оперативність і гнучкість). Повнота знань полягає у засвоєнні майбутніми вихователями психолого-педагогічних, анатомо-фізіологічних та методичних основ навчання рухових дій дошкільників. Оперативність знань передбачає вміння користуватися ними в однотипних ситуаціях, тоді як гнучкість – самостійно знаходити варіативні способи застосування знань у змінених умовах. Показниками діяльнісного критерію є рівень сформованості таких умінь та навичок: виконання основних рухів, умінь чітко й правильно їх пояснювати; забезпечення рухового режиму; здійснення медико-педагогічного контролю і лікувально-профілактичної роботи з дітьми дошкільного віку. Особистісний критерій характеризується ступенем прояву творчості у вирішенні різноманітних педагогічних ситуацій та сформованістю професійно важливих якостей особистості: педагогічних здібностей, педагогічної спрямованості та її гуманістичного характеру, здатності до створення креативного середовища під час організації навчання рухових дій дошкільників.

Залежно від міри прояву виокремлених показників готовність майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку визначається за трьома рівнями (імітувально-відтворювальним, конструктивним, творчим).

Для імітувально-відтворювального рівня готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників властиві індіферентність когнітивних процесів та їх практичного застосування, низький рівень творчої продуктивності, несформованість комплексу особистісних якостей. Конструктивний рівень

характеризується задовільною продуктивністю пізнавальної й практичної діяльності, ситуативним проявом творчості у вирішенні різноманітних педагогічних ситуацій та достатнім рівнем сформованості комплексу особистісних якостей. Творчий рівень готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників позначений досконалістю пізнавально-практичної діяльності з організації навчання рухових дій дошкільників, високим ступенем творчості у вирішенні різноманітних педагогічних ситуацій та сформованістю комплексу особистісних якостей: педагогічних здібностей, педагогічної спрямованості та її гуманістичного характеру, здатності до створення креативного середовища під час організації цієї діяльності.

Проаналізована джерельна база та результати констатувального етапу експерименту стали основою для теоретичного обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Першою умовою є *підвищення мотивації до навчальної діяльності студентів (зацікавленість змістом навчання – інформаційним та діяльнісним; позиціонування студента як активного партнера навчальної взаємодії; професійно-практичне спрямування фахової підготовки)*. Прогнозованим результатом реалізації зазначеної умови є формування особистості, здатної системно, вмотивовано і творчо реалізовувати набуті знання, вміння, навички у професійній діяльності в ДНЗ.

Другою педагогічною умовою є *забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання*. Реалізація цієї умови передбачає використання цілеспрямовано сконструйованих взаємозалежних і взаємообумовлених можливостей освітнього простору ВНЗ, спрямованих на формування готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності, шляхом залучення дисциплін, що мають потенційні можливості для формування їхньої готовності до навчання рухових дій дошкільників, розроблення та впровадження навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх вихователів ДНЗ, здатних до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Третя педагогічна умова полягає у *систематизації набутих знань та вдосконаленні вмінь, необхідних для навчання рухових дій дітей дошкільного віку, шляхом упровадження спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»*. Спецкурс розроблено у співавторстві з проф. О. І. Курком відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напрямку 6.010101 «Дошкільна освіта». Його мета – підготувати майбутніх вихователів до ефективного впровадження в систему дошкільної освіти дієвих механізмів навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

На підставі результатів аналізу реального стану готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку та з урахуванням теоретичних засад дослідження розроблено експериментальну модель підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку (рис. 1).

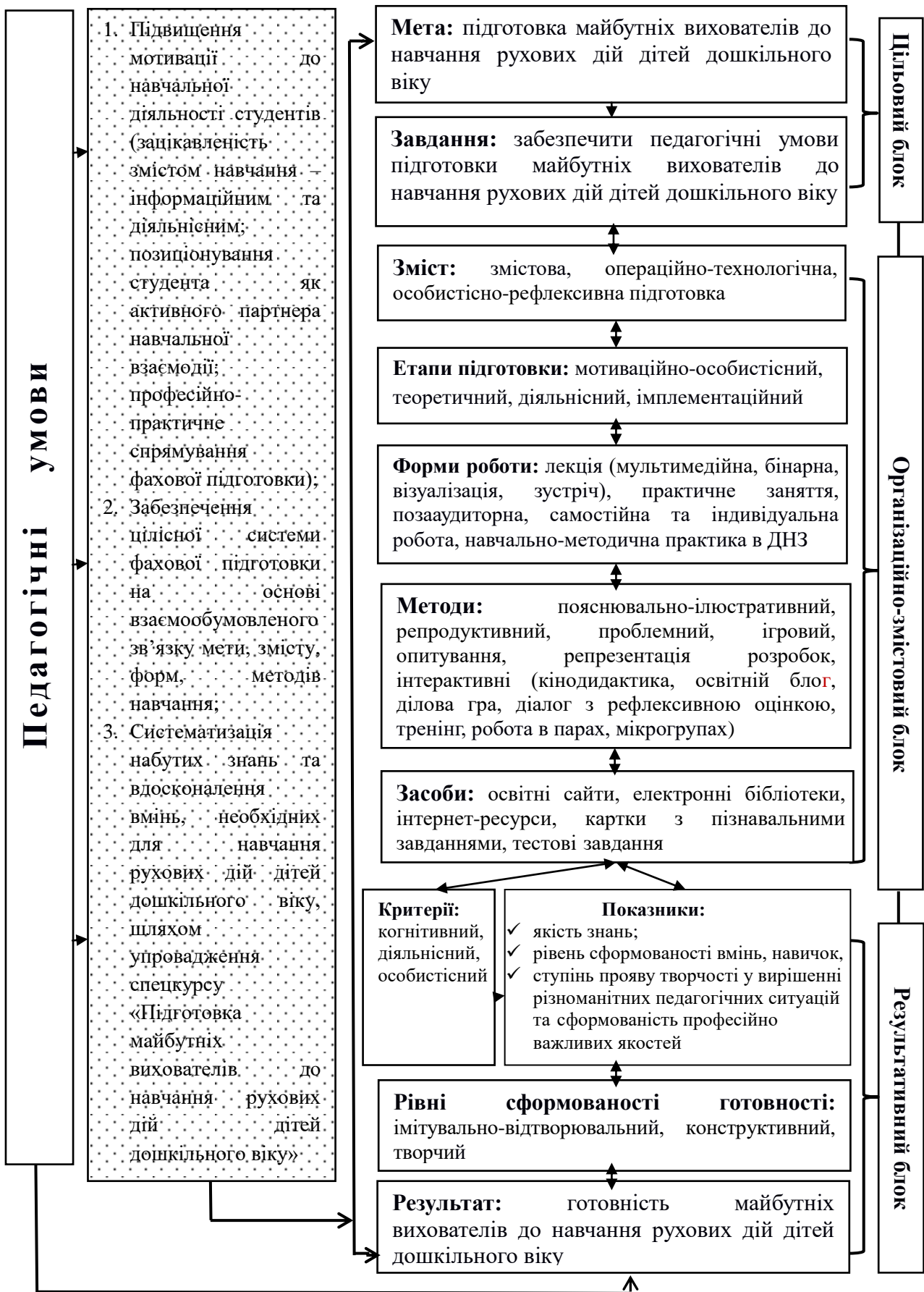

Рис. 1. Модель підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку

Запропонована експериментальна модель містить цільовий, організаційно-змістовий та результативний блоки. Цільовий блок охоплює мету педагогічного процесу та його завдання. При розробленні організаційно-змістового блоку основну увагу зосереджено на виявленні та обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, а також етапів (мотиваційно-особистісного, теоретичного, діяльнісного) та змісту роботи на кожному з них. Він також охоплює форми, методи та засоби, що доцільно використовувати у педагогічному процесі. З-поміж оптимальних форм роботи виокремлено лекції (мультимедійну, бінарну, візуалізацію, зустріч); практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу, навчально-методичну практику в дошкільних навчальних закладах. Основними методами є пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, ігровий, опитування, репрезентація розробок, інтерактивні (кінодидактика, освітній блог, ділова гра, діалог з рефлексивною оцінкою, тренінг, робота в парах, мікрогрупах). До засобів віднесено освітні сайти, електронні бібліотеки, інтернет-ресурси, картки з пізнавальними завданнями, тестові завдання тощо.

Дотримання й реалізація виокремлених блоків моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку сприятиме досягненню результату, специфіку якого описано в результативному блоці: компоненти готовності до означеної діяльності, критерії та рівні її сформованості.

У третьому розділі – **«Експериментальне дослідження професійної підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку»** – обґрунтовано зміст і методику дослідно-експериментальної роботи з перевірки педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, проаналізовано й узагальнено її результати.

Експериментальне дослідження проводилось на базі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Рівненського державного гуманітарного університету, Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського.

Метою експерименту було дослідження особливостей формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку в умовах узвичаєного педагогічного процесу, а також перевірка ефективності обґрунтованих педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Експериментом було охоплено 306 студентів ОКР «бакалавр» напряму підготовки «Дошкільна освіта», які були розподілені на контрольну (КГ) (152 особи) та експериментальну (ЕГ) (154 особи) групи.

Педагогічний експеримент здійснено за трьома послідовними етапами: констатувальним, формувальним та контрольним.

Мета констатувального етапу експерименту полягала у визначенні вихідних рівнів сформованості готовності студентів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Аналіз результатів діагностичного обстеження засвідчив

домінування конструктивного та імітувально-відтворювального рівнів готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дошкільників. **Конструктивний рівень виявлено у 29 % студентів ЕГ та 29 % КГ, імітувально-відтворювальний – у 48 % респондентів ЕГ та 49 % КГ. Творчий рівень готовності продемонстрували 22 % студентів ЕГ та 22 % КГ.**

На підставі цього зроблено висновок, що процес формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку не відповідає вимогам сьогодення, не становить цілісної системи. Причини цього вбачаємо у переоцінюванні теоретичних знань і недооцінюванні необхідності їх практичного застосування; використанні здебільшого традиційних методів та форм роботи; недостатній обізнаності студентів з методикою роботи, спрямованої на навчання дошкільних рухових дій; низькому рівні самостійності та креативності майбутніх вихователів тощо. Отже, професійна підготовка майбутніх вихователів потребує суттєвої модернізації, зокрема пошуку нових шляхів, форм і методів її здійснення. Цей факт актуалізував потребу впровадження дослідно-експериментального навчання.

Другий етап педагогічного експерименту – формувальний – передбачав реалізацію педагогічних умов та моделі формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку і охоплював чотири етапи професійної підготовки студентів.

Мотиваційно-особистісний етап полягав у реалізації першої та другої педагогічних умов і був спрямований на формування стійкого інтересу до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, позитивного ставлення до майбутньої професії, прагнення до самовдосконалення, розвитку педагогічних здібностей, педагогічної спрямованості, здатності до творчості. Реалізація цього етапу відбувалася у процесі викладання дисциплін загальнопедагогічної підготовки, а також під час позааудиторної роботи студентів. Особливу увагу було приділено використанню інтерактивних методів навчання, що сприяли вирішенню завдань формування особистісного компонента майбутніх вихователів ДНЗ, при цьому студенти й викладач брали безпосередню участь в обговоренні професійних проблем.

Теоретичний етап реалізовувався у процесі викладання дисциплін професійної та практичної підготовки «Дошкільна педагогіка», «Загальна психологія», «Вікова і педагогічна психологія», «Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку» і передбачав формування системи знань психолого-педагогічних, анатомо-фізіологічних та методичних основ навчання рухових дій дошкільників. Використано такі методи, прийоми та форми роботи: лекційні та практичні заняття, групова, парна та індивідуальна робота, кінодидактика, освітній блог. Це сприяло формуванню когнітивного компонента готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Зорієнтованість завдань на їх творче виконання забезпечила подальше формування особистості майбутнього фахівця.

Діяльнісний етап мав на меті систематизацію набутих знань та формування вмінь, необхідних для навчання рухових дій дітей дошкільного віку, а саме:

навчання майбутніх вихователів ДНЗ користуватися набутими знаннями в типових ситуаціях та формування вмінь самостійно знаходити варіативні способи застосування знань у змінених умовах; умінь чітко й правильно пояснювати рухи, забезпечувати руховий режим, здійснювати медико-педагогічний контроль і лікувально-профілактичну роботу з дітьми дошкільного віку. Він передбачав реалізацію третьої педагогічної умови. Сутність експериментальної роботи на цьому етапі полягала у вивченні майбутніми вихователями спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку», програмою якого передбачено лекційні, практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу студентів. Особливе місце під час занять відводилося використанню імітаційно-ігрової діяльності – це надавало студентам можливість реалізувати систему набутих знань та сприяло формуванню практичних умінь і навичок знаходження оригінальних способів розв'язування професійних ситуацій, оволодінню навичками творчої самостійної діяльності. Залучення всіх учасників до обговорення різних професійних проблем, продукування неординарних рішень у процесі вільного обміну ідеями сприяло налагодженню навчальної комунікації в доброзичливій атмосфері, постійній активній суб'єкт-суб'єктній взаємодії між студентами та викладачем.

У рамках імплементаційного етапу передбачено проходження студентами навчально-методичної практики в ДНЗ з метою визначення рівня їхньої професійної вправності шляхом аналізу процесуального й результативного аспектів діяльності, способів професійної самокорекції, стратегії успішної самореалізації. Студенти мали можливість апробувати набуті знання та вдосконалити вміння в реальній професійній діяльності. Основними методами, прийомами та формами навчальної діяльності стали майстер-класи вихователів-новаторів, узагальнення передового педагогічного досвіду, розроблення портфоліо, написання підсумкового звітного есе з рефлексією за період проходження педпрактики.

Упровадження на всіх етапах взаємозалежних і взаємообумовлених можливостей освітнього простору ВНЗ та інноваційних методів, прийомів і форм організації дослідно-експериментального навчання забезпечило виконання другої педагогічної умови.

Отже, реалізація педагогічних умов формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку – це цілісний процес, що потребує злагодженого функціонування всіх елементів змістової підготовки із цілеспрямованим використанням комплексу організаційних форм і методів.

Контрольний етап експерименту передбачав аналіз та оцінювання результатів дослідно-експериментального навчання студентів. За його результатами здійснено порівняння груп за статистичним критерієм, математичне оброблення отриманих експериментальних даних. Динаміку сформованості готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку подано в таблиці 1.

Результати експерименту засвідчують збільшення кількості студентів експериментальної групи з творчим рівнем готовності до навчання рухових дій дітей дошкільного віку за особистісним критерієм – на 12 %, за когнітивним – на 7 %, за діяльнісним – на 13 % та конструктивним рівнем за особистісним критерієм – на 8 %, за когнітивним – на 6 %, за діяльнісним – на 8 %. Водночас спостерігається зменшення кількості студентів з імітувально-відтворювальним рівнем готовності за особистісним критерієм на 19 %, за когнітивним – на 12 %, за діяльнісним – на 20 %.

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку протягом експерименту (у %)

Критерії сформованості готовності	Рівні сформованості готовності	КГ (152 особи)		ЕГ (154 осіб)		χ^2	
		Констатувальний етап	Контрольний етап	Констатувальний етап	Контрольний етап	Констатувальний етап	Контрольний етап
Особистісний	імітувально-відтворювальний	57 (87)	58 (88)	59 (91)	40 (61)	0,14	12,17
	конструктивний	25 (38)	23 (35)	24 (37)	32 (49)		
	творчий	18 (27)	19 (29)	17 (26)	29 (44)		
Когнітивний	імітувально-відтворювальний	34 (51)	36 (54)	31 (48)	19 (29)	0,23	6,04
	конструктивний	36 (54)	33 (50)	37 (58)	43 (66)		
	творчий	30 (47)	31 (48)	31 (48)	38 (59)		
Діяльнісний	імітувально-відтворювальний	55 (85)	56 (86)	54 (84)	34 (53)	0,13	13,30
	конструктивний	26 (39)	24 (36)	26 (41)	34 (53)		
	творчий	19 (28)	20 (30)	19 (29)	32 (48)		

Отже, впровадження педагогічних умов у навчальну діяльність уможливило підвищення якості знань студентів психолого-педагогічних, анатомо-фізіологічних та методичних основ навчання рухових дій дошкільників, забезпечило зростання рівня сформованості вмінь та навичок виконання ними основних рухів, умінь чітко й правильно їх пояснювати, забезпечення рухового режиму, здійснення медико-педагогічного контролю і лікувально-профілактичної роботи з дошкільниками; сприяло розвитку творчих здібностей у вирішенні різноманітних педагогічних ситуацій та формуванню професійно важливих якостей особистості вихователя.

Достовірність результатів експериментального дослідження підтверджено методами математичної статистики за критерієм Пірсона, що дало змогу констатувати приблизно однаковий рівень готовності студентів ЕГ і КГ на

констатувальному етапі та значні розбіжності між рівнями готовності студентів ЕГ і КГ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку на контрольному етапі з вірогідністю 95 %. Одержані результати дали підстави зробити висновок про статистично значущий результат дослідження.

Результати експериментального дослідження підтверджують ефективність авторського підходу до формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дошкільників на основі теоретично обґрунтованих педагогічних умов та розробленої моделі.

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичного пошуку та результатів експерименту уможливило такі висновки:

1. Готовність до навчання рухових дій дітей дошкільного віку є невіддільним складником професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. Установлено, що наявна система підготовки майбутніх вихователів до зазначеної діяльності не відповідає вимогам сьогодення, не є цілісною. Її недоліками є: переоцінювання теоретичних знань і недооцінювання необхідності їх практичного застосування; використання традиційних методів та форм організації діяльності; недостатня обізнаність студентів з методикою роботи, спрямованою на навчання дошкільників рухових дій; низький рівень самостійності та креативності майбутніх вихователів тощо. Отже, професійна підготовка майбутніх вихователів потребує суттєвої модернізації, зокрема пошуку нових шляхів, форм і методів її здійснення.

Проблема підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку не отримала належного висвітлення в педагогічній науці та потребує більш детального, системного вивчення з позицій сучасних змін, що відбуваються в освіті, а також з урахуванням сучасних вимог до вихователя ДНЗ.

Уточнено сутність поняття «готовність майбутнього вихователя до навчання рухових дій дітей дошкільного віку», яке розглядаємо як складне інтегроване утворення, що передбачає єдність змістової (знання психолого-педагогічних, анатомо-фізіологічних та методичних основ навчання рухових дій дошкільників), операційно-технологічної (сформованість умінь та навичок виконання основних рухів, умінь чітко й правильно їх пояснювати; умінь забезпечувати руховий режим, здійснювати медико-педагогічний контроль і проводити лікувально-профілактичну роботу з дітьми дошкільного віку) та особистісно-рефлексивної (творчий підхід до вирішення різноманітних педагогічних ситуацій під час навчання рухових дій дітей дошкільного віку, професійно важливі якості особистості) підготовки. Структуру готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників становлять когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Загальний рівень готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дошкільників залежить від ступеня сформованості кожного з її компонентів.

2. Уточнено критерії та показники готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку: когнітивний (показники: якість знань (повнота, оперативність і гнучкість)); діяльнісний (показники: рівень сформованості вмінь та навичок виконання основних рухів, умінь чітко й правильно їх пояснювати; забезпечувати руховий режим, здійснювати медико-педагогічний контроль і лікувально-профілактичну роботу з дітьми дошкільного віку); особистісний (показники: ступінь прояву творчості у вирішенні різноманітних педагогічних ситуацій та сформованість професійно важливих якостей особистості: педагогічних здібностей, педагогічної спрямованості та її гуманістичного характеру, здатності до створення креативного середовища під час організації навчання рухових дій дошкільників). Уточнення зазначених критеріїв та показників дає можливість визначати готовність майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку за трьома рівнями: імітувально-відтворювальним, конструктивним, творчим.

3. Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, а саме: підвищення мотивації до навчальної діяльності студентів (зацікавленість змістом навчання – інформаційним та діяльнісним; позиціонування студента як активного партнера навчальної взаємодії; професійно-практичне спрямування фахової підготовки); забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання; систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для навчання рухових дій дітей дошкільного віку, шляхом упровадження спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку». Реалізація зазначених умов передбачає формування особистості фахівця, підготовленого до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, здатного системно, вмотивовано і творчо реалізовувати набуті знання, вміння, навички та проявляти особистісні якості у професійній діяльності.

4. Розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку, що відображає особливості педагогічного процесу й охоплює блоки: цільовий, організаційно-змістовий та результативний. Основними перевагами моделі є: поетапна підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку (мотиваційно-особистісний, теоретичний, діяльнісний та імплементаційний етапи); створення оптимальних умов для підвищення ефективності навчальної діяльності студентів; удосконалення педагогічного інструментарію організації навчальної діяльності студентів шляхом доцільного вибору інтерактивних методів навчання, диференціації завдань з урахуванням індивідуальних особливостей, інтересів та потреб студентів; розроблення та реалізація в навчальному процесі спеціальних вправ та завдань з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності.

5. Експериментально перевірено ефективність обґрунтованих педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Порівняльний аналіз результатів експерименту свідчить про ефективність розроблених педагогічних умов та моделі підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. **Результати експерименту засвідчують збільшення кількості студентів у порівнянні ЕГ та КГ з творчим рівнем готовності до навчання рухових дій дітей дошкільного віку за особистісним критерієм – на 11 %, за когнітивним – на 6 %, за діяльнісним – на 12 % та конструктивним рівнем за особистісним критерієм – на 10 %, за когнітивним – на 9 %, за діяльнісним – на 10 %. Водночас спостерігається зменшення кількості студентів з імітувально-відтворювальним рівнем готовності за особистісним критерієм на 20 %, за когнітивним – на 14 %, за діяльнісним – на 21 %.**

Достовірність результатів експериментального дослідження підтверджено методами математичної статистики за критерієм Пірсона. Одержані результати дали підстави зробити висновок про статистично значущий результат дослідження.

Отже, визначені завдання дослідження реалізовані, мета досягнута, одержані наукові висновки мають суттєве значення для теорії та практики професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Подальшого вдосконалення потребують зміст, форми й методи роботи щодо підготовки студентів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Особливу увагу варто звернути на проблему творчого застосування вмінь у професійній діяльності вихователя, управління процесом самовдосконалення педагогічних умінь студентів з урахуванням сучасних вимог до фахівця дошкільної освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати:

1. Кошель В. М. Про деякі принципи дошкільної освіти у спадщині С. Русової / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2009. – Вип. 71. – С. 84–85.

2. Кошель В. М. Розвиток творчої особистості дошкільника в умовах ДНЗ / В. М. Кошель, А. П. Кошель // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2009. – Вип. 68. – С. 66–69.

3. Кошель В. М. К. Д. Ушинський про фізичне виховання дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2010. – Вип. 79. – С. 84–86.

4. Кошель В. М. Особливості фізичного розвитку та рівня фізичної підготовленості дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2012. – Вип. 97. – С. 204–207.

5. Кошель В. М. Деякі аспекти підготовки майбутніх вихователів до фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільних закладах / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2012. – Вип. 100. – С. 208–210.

6. Кошель В. М. До проблеми професійної підготовки майбутніх вихователів з організації фізичного виховання дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2013. – Вип. 110. – С. 238–240.

7. Кошель В. М. Визначення критеріїв та показників готовності майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія : зб. ст. / редкол.: О. В. Глузман [та ін.]. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 45. – Ч. 2. – С. 155–161.

8. Кошель В. М. Особливості підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія : зб. ст. / редкол.: О. В. Глузман [та ін.]. – Ялта : РВВ КГУ, 2014. – Вип. 45. – Ч. 6. – С. 219–223.

9. Кошель В. М. Самостійна робота у системі підготовки студентів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку у вищому навчальному закладі / В. М. Кошель // Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету : зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Вип. 12 (55), ч. 2. – Рівне ; Київ, 2015. – С. 178–183.

10. Кошель В. Н. Педагогические условия подготовки будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста / В. Н. Кошель // Журнал «Молодой ученый» – Казань, 2015. – №24 (104). – С. 979–983.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

11. Кошель В. Н. Критерии и показатели готовности будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста / В. Н. Кошель // Тенденции развития психологии и педагогики : сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Уфа, 5 мая, 2014 г.). / Науч. центр «Аэтерна». – Уфа, 2014. – С. 35–39.

12. Кошель В. М. Організація рухової діяльності дітей дошкільного віку / В. М. Кошель // Педагогічні ідеї Софії Русової у контексті сучасної освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 160-річчю від дня народження С. Ф. Русової. – Чернігів : Десна Поліграф, 2016. – С. 167–168.

13. Кошель В. М. Проблеми і шляхи підготовки майбутніх педагогів до роботи в дитячих оздоровчих таборах / В. М. Кошель, А. П. Кошель // Місце і роль різних видів педагогічних практик у процесі формування особистості вчителів початкових класів : зб. наук. пр. за матеріалами наук.-метод. семінару / Чернігів. нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2010. – Вип. 2. – С. 55–59.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

14. Кошель В. М. Зміст і навчально-методичне забезпечення педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта». / С. І. Стрілець, А. П. Кошель, В. М. Кошель. – Чернігів : ФОП Ремізова В. М., 2013. – 38 с.

15. Кошель В. М. Софія Русова про фізичне виховання дітей / В. М. Кошель // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету / Чернігів. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; голов. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2011. – Вип. 93. – С. 186.

16. Кошель В. М., Курок О. І. Розвиток рухової активності дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. // В. М. Кошель, О. І. Курок – Чернігів : ФОП Ремізова В.М., 2015. – 62 с.

17. Кошель В. М. Літня педагогічна практика в ДНЗ / В. М. Кошель. – Чернігів : ФОП Ремізова В. М., 2014. – 54 с.

18. Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку : навч.-метод. посіб. 2 видання, перероблене і доповнене // В. М. Кошель – Чернігів : ФОП Ремізова В. М., 2015. – 78 с.

19. Кошель В. М. Використання ранкової гімнастики у навчально-виховному процесі дошкільного навчального закладу / В. М. Кошель // Формування навичок та вмінь з безпеки життєдіяльності дитини за Базовим компонентом дошкільної освіти / ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського ; голов. ред. В. М. Довбня. – Чернігів, 2013. – С. 89–98.

20. Кошель В. М. Організація охорони життя і здоров'я дітей у дошкільних навчальних закладах / В. М. Кошель // Особливості модернізації дошкільної та початкової освіти Чернігівщини / ЧОІППО ім. К. Д. Ушинського ; голов. ред. В. М. Довбня. – Чернігів, 2013. – С. 50–57.

АНОТАЦІЇ

Кошель В. М. Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2016.

Дисертація присвячена проблемі формування готовності майбутніх вихователів ДНЗ до навчання рухових дій дітей дошкільного віку. Уточнено сутність готовності майбутнього вихователя до навчання рухових дій дітей дошкільного віку та її структуру, визначено критерії, показники та рівні її сформованості; виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку: підвищення мотивації до навчальної діяльності студентів (зацікавленість змістом навчання – інформаційним та діяльнісним; позиціонування студента як активного партнера навчальної взаємодії; професійно-практичне спрямування фахової підготовки); забезпечення цілісної системи фахової підготовки на основі взаємообумовленого зв'язку мети, змісту, форм, методів навчання; систематизація набутих знань та вдосконалення вмінь, необхідних для навчання рухових дій дітей дошкільного віку, шляхом

упровадження спецкурсу «Підготовка майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку». Розроблено модель підготовки майбутніх вихователів до навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Ключові слова: професійна підготовка, педагогічні умови, модель, готовність майбутніх вихователів, навчання рухових дій дітей дошкільного віку.

Кошель В. Н. Подготовка будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Черниговский национальный педагогический университет имени Т. Г. Шевченко. – Чернигов, 2016.

Диссертация посвящена проблеме формирования готовности будущих воспитателей детских образовательных учреждений к обучению детей дошкольного возраста двигательным действиям.

Установлено, что существующая система подготовки будущих воспитателей к указанной деятельности не соответствует требованиям, не является целостной и нуждается в существенной модернизации, в частности в аспекте поиска новых путей, форм и методов ее реализации.

Уточнена сущность понятия «готовность будущего воспитателя к обучению детей дошкольного возраста двигательным действиям», которая рассматривается как сложное интегрированное образование, которое представляет единство содержательной (знания психолого-педагогических, анатомо-физиологических и методических основ обучения двигательным действиям дошкольников), операционно-технологической (сформированность умений и навыков выполнения основных движений, умений четко и правильно их объяснять; обеспечения двигательного режима, осуществления медико-педагогического контроля и лечебно-профилактической работы с детьми дошкольного возраста) и личностно-рефлексивной (творческий подход к решению различных педагогических ситуаций во время обучения двигательным действиям детей дошкольного возраста, профессионально важные качества личности) подготовки. Структуру готовности будущих воспитателей к обучению двигательным действиям дошкольников составляют когнитивный, деятельностный и личностный компоненты. Отмечено, что общий уровень готовности будущих воспитателей к обучению двигательным действиям дошкольников зависит от степени сформированности каждого из ее компонентов.

Уточнены критерии и показатели готовности будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста: когнитивный (показатели: качество знаний (полнота, оперативность и гибкость)), деятельностный (показатели: уровень сформированности умений и навыков выполнять основные движения, умений четко и правильно объяснять их; обеспечивать двигательный режим, осуществлять медико-педагогический контроль и лечебно-профилактическую работу с детьми дошкольного возраста), личностный (показатели: степень проявления творчества в решении различных

педагогических ситуаций и сформированность профессионально важных качеств личности: педагогических способностей, педагогической направленности и ее гуманистического характера, способности к созданию креативной среды при организации обучения двигательным действиям дошкольников). Уточнение указанных критериев и показателей дает возможность определять готовность будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста по трем уровням: имитировочно-воспроизводительному, конструктивному, творческому.

Выявлены и теоретически обоснованы педагогические условия подготовки будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста, а именно: повышение мотивации к учебной деятельности студентов (заинтересованность содержанием обучения – информационным и деятельностным, позиционирование студента как активного партнера учебного взаимодействия, профессионально-практическое направление профессиональной подготовки), обеспечение целостной системы профессиональной подготовки на основе взаимообусловленной связи цели, содержания, форм, методов обучения; систематизация полученных знаний и совершенствование умений, необходимых для обучения двигательным действиям детей дошкольного возраста, путем введения спецкурса «Подготовка будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста».

Разработана модель подготовки будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста, которая отражает особенности педагогического процесса и охватывает такие блоки: целевой, организационно-содержательный и результативный. Основными преимуществами модели являются: поэтапная подготовка будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста (мотивационно-личностный, теоретический, деятельностный и имплементационный этапы); создание оптимальных условий для повышения эффективности учебной деятельности студентов; совершенствование педагогического инструментария организации учебной деятельности студентов путем целесообразного выбора интерактивных методов обучения, дифференциации заданий с учетом индивидуальных особенностей, интересов и потребностей студентов; разработка и реализация в учебном процессе специальных упражнений и заданий с учетом специфики будущей профессиональной деятельности.

Экспериментально проверена результативность обоснованных педагогических условий и модели подготовки будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста.

Сравнительный анализ полученных результатов эксперимента свидетельствует об эффективности разработанных педагогических условий и модели подготовки будущих воспитателей к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста. Результаты эксперимента свидетельствуют о увеличении количества студентов по сравнению ЭГ и КГ с творческим уровнем готовности к обучению двигательным действиям детей дошкольного возраста личностным критерием - на 11%, по когнитивным - на 6%, за деятельностного - на

12% и конструктивным уровнем по личностным критерию - на 10%, по когнитивным - на 9%, за деятельностного - на 10%. В то же время наблюдается уменьшение количества студентов с имитувально-воспроизводительным уровнем готовности по личностным критерию на 20%, по когнитивным - на 14%, по деятельностного - на 21%.

Экспериментальный поиск форм и методов профессиональной подготовки показал, что наиболее эффективными оказались те, которые обеспечивали активную деятельность студентов, а именно: проблемно-поисковые (коллективное обсуждение проблем, образовательный блог), интерактивные методы (дискуссии, кинодидактика, деловые игры, педагогические брейн-ринги, моделирование ситуаций, обсуждение в малых группах, работа в парах, мозговой штурм, круг идей), творческие упражнения и задания, разработка конспектов нетрадиционных занятий по физическому воспитанию, графическое изображение движений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, педагогические условия, модель, готовность будущих воспитателей, обучение двигательным действиям детей дошкольного возраста.

Koshel' V. M. Intending kindergarten teachers' training for teaching preschool children motor actions. – Manuscript.

The dissertation for a Candidate Degree in Pedagogy, specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, 2016.

The dissertation deals with the problem of intending kindergarten teachers' training for teaching preschool children motor actions. The essence of intending kindergarten teachers' readiness for teaching preschool children motor actions determined and its structure is defined. The criteria, indicators and levels of its forming are characterized. The pedagogical conditions of intending kindergarten teachers' training for teaching preschool children motor actions are theoretically grounded and experimentally tested. Among them are: increasing students' motivation for educational activity (interest for teaching content; treating the student as an active partner of educational interaction; professional and practical orientation of training); providing the integrated system of professional training based on common objectives, content, forms and methods of training; systematizing the acquired knowledge and improving the skills necessary for teaching preschool children motor actions by means of special course «Intending kindergarten teachers' training for teaching preschool children motor actions» The model of intending kindergarten teachers' training for teaching preschool children motor actions is worked out and experimentally tested.

Key words: professional training, pedagogical conditions, model, intending teachers' readiness, teaching preschool children motor actions.